

TRACCE

litterae communionis

PAGINA UNO

«Ποιος είναι αυτός;»

«Ημερίδα Έναρξης της Χρονιάς των ενηλίκων και των φοιτητών της Κοινωνίας και Απελευθέρωσης

Mediolanum Forum, Assago (Μιλάνο), 28 Σεπτεμβρίου 2019

«Ποιος είναι αυτός;»

Ημερίδα έναρξης της χρονιάς των ενηλίκων και των φοιτητών της κοινωνίας και Απελευθέρωσης

Mediolanum Forum, Assago (Μιλάνο), 28 Σεπτεμβρίου 2019

Χουλιάν Καρόν

Ας ζητήσουμε από το Άγιο Πνεύμα εκείνη την ταπεινή καρδιά που μας κάνει πρόθυμους να αφήσουμε το Χριστό να μας αγκαλιάσει.

Έλθε, Άγιο Πνεύμα

Σε μια πρόσφατη συνέντευξη, στο ερώτημα: «Ποια είναι η συχνότερη αγωνία;», ο φιλόσοφος και ψυχαναλυτής Umberto Galimberti απάντησε: «Αυτή που προκαλείται από τον μηδενισμό. Τα παιδιά δεν είναι καλά, αλλά δεν καταλαβαίνουν ούτε για πιο λόγο. Τους λείπει ο σκοπός. Το μέλλον, για εκείνους, από υπόσχεση μετατράπηκε σε απειλή». Και αμέσως μετά προσθέτει: «Το 1979, όταν άρχισα το επάγγελμά μου ως ψυχαναλυτή, τα προβλήματα των ανθρώπων αφορούσαν τη συναισθηματικότητα και τη σεξουαλικότητα. Τώρα πρόκειται για την έλλειψη νοήματος (U. Galimberti, «A 18 anni via da casa: ci vuole un servizio civile di 12 mesi», (Στα 18 έξω από το σπίτι· χρειάζεται μια αστική υπηρεσία 12 μηνών), συνέντευξη του S. Lorenzetto, *Corriere della Sera*, 15 Σεπτεμβρίου 2019).

Μου φαίνεται πως αυτά τα λόγια αντικατοπτρίζουν την πρόκληση που ζει ο καθένας από μας. Το βλέπουμε καθημερινά, σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο, όπως διαπιστώσαμε και αυτές τις μέρες με το θέμα της

ευθανασίας. Το ζήτημα είναι τόσο σημαντικό που δεν μπορούμε να το υποβιβάσουμε. Εάν το κάνουμε, επιβεβαιώνουμε την καθοριστικότητα του ζητήματος.

Είναι αδύνατο να αντιμετωπίσουμε αυτή την πρόκληση με συζητήσεις πάνω στα ανώτερα συστήματα, με συναισθηματισμό ή ηθικολογία, που δεν οδηγούν σε κανένα αποτέλεσμα. Εδώ ο πυρήνας του ζητήματος είναι η εμπειρία ζωής που όλοι βιώνουμε. Ο ίδιος καθηγητής Galimberti το γνωρίζει. Πράγματι, στην ερώτηση: «Ποιο είναι το νόημα της ύπαρξης;» απάντησε: «Πρέπει να το ψάξω μέσα από την ηθική του ορίου, εκείνη που οι Έλληνες αποκαλούσαν “το σωστό μέτρο”. Όλοι οφείλουμε να επαληθεύσουμε αν αυτή η απάντησή του είναι σε θέση να γεμίσει το κενό που προκύπτει από την «απώλεια νοήματος» και να αντιμετωπίσει το μηδενισμό για τον οποίο έκανε λόγο.

Δεν ξέρω αν αυτή η απάντηση θα ικανοποιούσε έναν συγγραφέα όπως ο Houellebecq, ο οποίος, σε μια δημόσια επιστολή προς τον Bernard-Henri Lévy, γράφει: «Μου φαίνεται επώδυνο να παραδεχτώ πως αισθάνθηκα όλο και περισσότερο την επιθυμία να με αγαπούν. Κάθε φορά που το σκεφτόμουν ήμουν όλο και πιο σίγουρος για το πόσο παράδοξο είναι αυτό το όνειρο: η ζωή είναι περιορισμένη και η συγχώρεση αδύνατη. Όμως, αυτός ο στοχασμός δεν μπορούσε να κάνει τί-

ποτα, η επιθυμία παρέμενε και οφείλω να ομολογήσω πως παραμένει και τώρα» (F. Sinisi, «Michel Houellebecq. “La vita è rara”» (Η ζωή είναι σπάνια), *Tracce*, αρ. 6/2019, p. 65). Και ο Houellebecq, όπως ο Galimberti, αισθάνεται το όριο της ζωής, αλλά αυτό δεν σβήνει εντός του – παρόλο που σύμφωνα με το στοχασμό του φαντάζει παράλογο – την επιθυμία να τον αγαπούν.

«Είναι πολύ σημαντικό να ενστερνιστούμε τα ερωτήματα των αντρών και γυναικών της εποχής μας!», δήλωσε πρόσφατα ο Πάπας Φραγκίσκος στη συνάντηση που οργανώθηκε από το Ποντιφικό Συμβούλιο

για την προώθηση του Νέου Ευαγγελισμού (21 Σεπτεμβρίου 2019). Εκτός από το γεγονός ότι πολλές φορές μας αφορούν προσωπικά, αυτά τα ερωτήματα μας ωθούν να λογαριαστούμε και με το πολιτιστικό πλαίσιο στο οποίο ζούμε. Για να απαντήσουμε σ’ αυτή την πρόκληση ο don Τζιουσάνι μας πρότεινε μια πορεία: την εμπειρία.

1. Η εμπειρία, η λέξη κλειδί για όλα τα πράγματα

«Η πορεία προς την αλήθεια είναι μια εμπειρία», αυτό ήταν το καλοκαιρινό μας θέμα. Και τώρα, μετά από αυτό που ζήσαμε, μπορούμε να απαντήσουμε στην ερώτηση: «Αληθεύει ότι η πορεία προς την αλήθεια είναι μια εμπειρία;». Ποια γεγονότα, που συνέβησαν στον καθένα από μας, το μαρτυρούν; Εάν δεν βλέπουμε να συμβαίνουν στην εμπειρία μας τα πράγματα για τα οποία μιλάμε, τίποτα δεν θα μπορεί να πείσει εμάς και τους άλλους για την αλήθεια τους. Εξ ου και ο don Τζιουσάνι επιμένει τόσο ριζικά πάνω στο θέμα της εμπειρίας: για εκείνον «η πραγματικότητα καθίσταται σαφής μέσα από την εμπειρία», όπως έλεγε στους φοιτητές το 1996 (*In cammino*, Στην πορεία, 1992-1998, Bur, Μιλάνο 2014, σ. 311). Γι’ αυτό – υπογραμμίζει – «η εμπειρία είναι η λέξη κλειδί

για όλα τα πράγματα» (*L'autocoscienza del cosmo*, Η αυτοσυνειδησία του κόσμου, Bur, Milano 2000, σ. 274).

Επομένως, αν δεν θέλουμε να χάσουμε την πορεία που περιλαμβάνει το χάρισμα, πρέπει να συνειδητοποιήσουμε εάν βιώνουμε μια αληθινή εμπειρία. «Όποιος δεν ξεκινά από την εμπειρία», επαναλαμβάνει ο Τζιουσάνι, «εξαπατά, θέλει να εξαπατήσει τον εαυτό του και τους άλλους». Και συνεχίζει: «Ο άνθρωπος μπορεί να ξεκινήσει μόνο από την εμπειρία», διότι «σ’ αυτή η πραγματικότητα φανερώνεται [...] μέσω ενός συγκεκριμένου προσώπου, βάσει μιας συγκεκριμένης εμφάνισης και κλίσης» (ό.π.). Είναι εντυπωσιακό να βλέπουμε με ποιο δραματικό τρόπο το μαρτυρά ένας ακραίος μηδενιστής όπως ο Houellebecq: σύμφωνα με το στοχασμό του, η επιθυμία του για αγάπη είναι παράλογη, αλλά ο στοχασμός δεν μπορούσε να κάνει τίποτα εναντίον της αναντίρρητης κρίσης που πήγαζε εντός του: «Η επιθυμία παρέμενε και οφείλω να ομολογήσω πως παραμένει και τώρα». Η εμπειρία συνίσταται σ’ αυτή την κρίση. Τίποτα δεν είναι σε θέση να κατευνάσει εκείνη την επιθυμία και τίποτα δεν μπορεί να την ικανοποιήσει.

Για άλλη μια φορά, αυτό μας μαρτυρά πόσο είναι καθοριστική η μέθοδος που ο don Τζιουσάνι μας παρουσιάζει από το πρώτο κεφάλαιο του *Θρησκευτικού Αισθήματος*: μόνο αν έχουμε ως σημείο εκκίνησης την εμπειρία μπορούμε να γνωρίσουμε τον εαυτό μας και την πραγματικότητα, να καταλάβουμε πως είναι τα πράγματα. Μόνο η εμπειρία μας απελευθερώνει από τη δουλειά των προκατασκευασμένων εικόνων και σχημάτων, από τις απλουστεύσεις στις οποίες υποκύπτουμε κάτω από την επιρροή της επικρατούσας νοοτροπίας και των προσωπικών συμφερόντων.

Τι είναι όμως η εμπειρία; «Η εμπειρία, φυσικά, συνίσταται στο να “νιώθουμε” κάτι,

αλλά κυρίως συνίσταται στην κρίση που εκφέρουμε πάνω σ' αυτό που νιώθουμε. «Το άτομο, πριν απ' όλα, είναι αυτοσυνειδησία. [...] Η εμπειρία, επομένως, εμπεριέχει την κατανόηση της σημασίας των πραγμάτων». ((L. Giussani, *Θρησκευτικό Αίσθημα*, Rizzoli, Milano 2010, σ. 7). Συνεπώς, μπορούμε να πούμε ότι η πορεία προς την αλήθεια είναι μια εμπειρία μόνο αν συγκρίνουμε συνειδητά μεταξύ τους αυτό που νιώθουμε και τις ανάγκες που μας συνιστούν. Δεν αρκεί να επαναλαμβάνουμε θεωρητικά τη φόρμουλα σαν *μάντρα* αν ύστερα, κατά βάθος, περιορίζουμε συνεχώς την εμπειρία σ' αυτό που νιώθουμε, σε κάτι το συναισθηματικό, στην πιο εφήμερη πτυχή της. Σ' αυτό υποκύπτει πολλές φορές η ίδια χριστιανική εμπειρία, το ίδιο χριστιανικό γεγονός. Γι' αυτό για τον don Τζιουσάνι είναι σημαντικό να συλλάβουμε καλά τι εννοεί με τον όρο «εμπειρία». «Η εμπειρία είναι η απαραίτητη μέθοδος δια της οποίας η φύση ευνοεί την ανάπτυξη της συνείδησης και του ατόμου. Γι' αυτό δεν αποτελεί εμπειρία αν ο άνθρωπος, δια αυτής, δεν αντιλαμβάνεται ότι «μεγαλώνει» [δεν είναι αυτόματο να αντιλαμβανόμαστε αυτό που μας συμβαίνει]. Όμως, προκειμένου να εξελιχθεί, ο άνθρωπος χρειάζεται να δεχτεί πρόκληση ή βοήθεια από κάτι διαφορετικό από αυτόν, κάτι *αντικειμενικό*, που “συναντά”» (L. Giussani, *Il cammino al vero è una esperienza*, Η πορεία προς την αλήθεια είναι μια εμπειρία, Rizzoli, Milano 2006, σ. 155).

«Για την αληθινή του εξέλιξη ο άνθρωπος χρειάζεται μια πρόκληση ή βοήθεια από κάτι διαφορετικό από αυτόν, κάτι αντικειμενικό και που “συναντά”»

Αυτή η μέθοδος, που χρησιμοποιείται σε οποιοδήποτε τομέα της γνώσης, ισχύει για την αναγνώριση του Μυστηρίου: «Οι άνθρωποι αντιλήφθηκαν την παρουσία του Θεού στον κόσμο μέσω μιας αληθινής, αντικειμενικής εμπειρίας».

Συνεχίζει ο Τζιουσάνι: «Ο Άγιος Ιωάννης γράφει με έμφαση στους πρώτους Χριστιανούς το εξής: «Ναι, η ζωή φανερώθηκε κι εμείς μαρτυρούμε και αναγγέλλουμε σ' εσάς εκείνη την αιώνια ζωή που ήταν με τον Πατέρα και φανερώθηκε όμως σ' εμάς». Μέσω μιας αληθινής, αντικειμενικής [το λέει για δεύτερη φορά] εμπειρίας, η παρουσία του Χριστού στην Εκκλησία του φανερώνεται στην ιστορία του συνειδητού ανθρώπου. Ακόμα και η συνάντηση με τη χριστιανική κοινότητα ή η επαλήθευση του μηνύματός του [...] είναι αληθινή, αντικειμενική [ακόμα! Ο don Τζιουσάνι επιμένει] εμπειρία» (ό.π., σ. 156). Ο Τζιουσάνι επαναλαμβάνει επί τρεις φορές ότι αυτό για το οποίο μιλάμε είναι το αντικείμενο μιας «αληθινής, αντικειμενικής εμπειρίας». «Αληθινή», δηλαδή πραγματική, που δεν έχει τίποτα λιγότερο από οποιαδήποτε άλλη εμπειρία. Και «αντικειμενική», γιατί συναντώ κάτι που είναι έξω από μένα, που δεν δημιουργώ Εγώ.

Πριν από είκοσι μέρες, στο Salvador de Bahia, ένας φίλος εξιστορούσε το εξής: «Βρίσκομαι στο χώρο του προτεσταντισμού ήδη από μικρό παιδί. Όταν μεγάλωσα βαπτίστηκα, αλλά ύστερα δεν ήθελα να ζω όπως εκείνοι, γι' αυτό και έφυγα και πέρασα περίπου ένα χρόνο περιγελώντας τη θρησκεία και βάζοντάς την υπό αμφισβήτηση. Έψαξα περιβάλλοντα που προωθούσαν τη λογική και την επιστήμη κατά της θρησκείας. Όμως, η ζωή που ζούσα δεν με ικανοποιούσε. Ήθελα κάτι άλλο, αλλά δεν ήξερα τι. Άρχισα να κάνω άλλες έρευνες περί άλλων θρησκειών αφήνοντας πάντα στην άκρη την Καθολική Εκκλησία, επειδή για μένα ήταν λανθασμέ-

νη. Μια μέρα ένας παιδικός μου φίλος με κάλεσε σε ένα πάρτι μεταμφιεσμένων με τους νέους της γειτονιάς μου. Πήγα γιατί η γιορτή δεν είχε θρησκευτικό χαρακτήρα. Όταν όμως γύρισα από το πάρτι άρχισα να αναρωτιέμαι γιατί είχα διαβάσει τα πάντα, αγνοώντας πάντοτε την Καθολική Εκκλησία. Άρχισα να παίρνω στα σοβαρά τα ερωτήματά μου. Δεν ξεκίνησα απλώς να διαβάζω διάφορα θέματα περί του Καθολικισμού, αλλά και να ψάξω με αληθινό τρόπο μια απάντηση που να αντιστοιχεί στη λογική μου και την καρδιά μου. Ύστερα, μέσα από την αναζήτησή μου, άρχισα να αισθάνομαι ότι αυτά που διάβαζα περί της Καθολικής Εκκλησίας αντιστοιχούσε στις ανάγκες μου. Ήταν ουσιώδης για μένα. Έτσι, αποφάσισα να μεταστραφώ, βαπτίστηκα στην Καθολική Εκκλησία, κοινώνησα και έλαβα το Χρίσμα.

Ήμουν ευτυχισμένος αλλά ήθελα να βρω κάτι παραπάνω. Ήθελα έναν χώρο όπου να μείνω. Συνάντησα πολλά περιβάλλοντα, τα οποία με προκαλούσαν αγωνία γιατί μου έδιναν την εντύπωση μιας πολύ κλειστής Εκκλησίας, που κρατούσε μια μόνιμη επιφυλακτική στάση απέναντι στον κίνδυνο μιας αντιπαπικής μορφής και πράγματα τέτοιου είδους. Αναρωτιόμουν μεν: αν είναι έτσι, λοιπόν, τι νόημα έχει να είμαι καθολικός; Γι' αυτό, συνέχισα την έρευνά μου ωσότου βρήκα μια συνέντευξη του Καρόν που δήλωνε το εξής: «Εάν δεν πιστεύουμε ότι ο Φραγκίσκος είναι η θεραπεία, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δεν κατανοούμε τη νόσο» (J. Carrón, συνέντευξη του John L. Allen και της Ines San Martin, *Cruznow.com*, 21 Ιουνίου 2017). Μου φάνηκε ενδιαφέρων γιατί ήταν ένα διαφορετικό βλέμμα, και αν και στις άλλες χριστιανικές κοινότητες τα τελικά λόγια ήταν τα ίδια, δηλαδή: «Εμπιστευόμαστε τον Κύριο Μας Ιησού Χριστό», ο τρόπος με τον οποίο τα έλεγε ο Καρόν ήταν διαφορετικός, δεν ήταν απλώς λέξεις πάνω σε χαρτί, αλλά μια ζωηρή ελπίδα. Θυμάμαι ένα απόσπασμα της

συνέντευξης που τράβηξε την προσοχή μου. Μιλούσε για κάποια μη παντρεμένα ζευγάρια που άρχισαν να συναναστρέφονται με ορισμένες οικογένειες της Κοινωνίας και Απελευθέρωσης, και παρόλο που δεν είχαν αναφέρει τη στάση τους απέναντι στην Εκκλησία, εκείνα τα ζευγάρια αποφάσισαν να παντρευτούν χάρη στο γεγονός ότι είχαν συναντήσει εκείνες τις οικογένειες. Έτσι είπα στον εαυτό μου: αυτό με ενδιαφέρει σε προσωπικό επίπεδο, είναι ακριβώς αυτό που έψαχνα! Έτσι, άρχισα να παρακολουθήσω τον Καρόν. Ήθελα να μάθω ποιος είναι ο Καρόν και αυτοί οι άνθρωποι. Ακολούθησα και συνάντησα τους ανθρώπους της Κοινωνίας και Απελευθέρωσης εδώ στο San Salvador. Έμεινα εδώ γιατί είδα κάτι διαφορετικό, κάτι που αντιστοιχούσε σε μένα. Ίσως θα εγκατέλειπα την Εκκλησία αν δεν συναντούσα αυτή την Αδελφότητα, διότι άρχισα να βλέπω την πραγματικότητα με καινούριο τρόπο και να έχω ένα καινούριο βλέμμα προς τον εαυτό μου, μια μεγαλύτερη αγάπη». Με εντυπωσιάζει το γεγονός ότι ένας άνθρωπος που αναζήτησε τόσο ένθερμα μια απάντηση στις ανάγκες της καρδιάς του – χάρη στην ειλικρινή του στάση απέναντι στην εμπειρία του – δεν μπόρεσε να σταματήσει μέχρι να βρει μια ιστορική, αντικειμενική πραγματικότητα (δηλαδή μια χειροπιαστή πτυχή της Εκκλησίας) σε θέση να τον θέλξει και να απαντήσει στην συστατική του αναμονή.

«Αυτό που παίζει ρόλο δεν είναι η κοινότητα, είναι η πίστη. Και η πίστη είναι η αναγνώριση της παρούσας παρουσίας Του»

Εάν λάβουμε υπόψη αυτά που αναφέραμε έως εδώ, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί ο δον Τζιουσάνι, σε κάποιο σημείο, ομολόγησε το εξής: «Το σημαντικότερο πράγμα που έχω πει στη ζωή μου είναι ότι ο Θεός, το Μυστήριο, φανερώθηκε, αποκαλύφθηκε στους ανθρώπους ώστε να γίνει αντικείμενο της εμπειρίας τους. Το Μυστήριο γίνεται επίσης αντικείμενο της εμπειρίας μας μέσω μιας μορφής αποτελούμενης από χώρο και χρόνο» (*L'autocoscienza del cosmo*, Η αυτοσυνειδησία του κόσμου, ό.π., σσ. 164-165).

Αυτό το σημείο είναι καίριας σημασίας. «Προκειμένου να γίνει γνώριμος, ο Θεός εισχώρησε στη ζωή του ανθρώπου λαμβάνοντας ανθρώπινη μορφή: έτσι ο λογισμός, η έμπνευση και η συναισθηματικότητα του ανθρώπου είναι σαν να “προσκολλήθηκαν” σ’ Εκείνον». (L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, Δημιουργούμε ίχνη στην ιστορία του κόσμου, Bur, Milano 2019, σ. 36). Αυτή, λοιπόν, είναι η επαλήθευση που μαρτυρά την παρουσία του Θεού στην Ιστορία, δηλαδή το Χριστό που ενεργεί στη ζωή μας: μαρτυρά ότι νιώσαμε την έλξη του Χριστού.

Το Ευαγγέλιο είναι μια καταπληκτική μαρτυρία αυτής της γοητείας.

«Κάποιος Φαρισαίος προσκάλεσε τον Ιησού σε γεύμα. Ο Ιησούς μπήκε στο σπίτι του Φαρισαίου και κάθισε στο τραπέζι. Στην πόλη ήταν κάποια αμαρτωλή γυναίκα: όταν άκουσε ότι ο Ιησούς γευματίζει στο σπίτι του Φαρισαίου, έφερε ένα αλαβάστρινο δοχείο με μύρο, στάθηκε πίσω κοντά στα πόδια του και κλαίγοντας τα έβρεχε με τα δάκρυά της και τα σκούπιζε με τα μαλλιά της: τα φιλούσε και τα άλειφε με το μύρο.

Όταν το είδε αυτό ο Φαρισαίος που τον είχε προσκαλέσει, είπε από μέσα του: “Αν ο άνθρωπος αυτός ήταν προφήτης, θα γνώριζε ποια και τι είδους γυναίκα είναι αυτή που τον αγγίζει: γιατί είναι αμαρτωλή”. Ο Ιησούς απάντησε σ’ αυτές τις σκέψεις του και του

είπε: “Σίμων, έχω κάτι να σου πω”. “Πες μου Διδάσκαλε”, είπε εκείνος. “Δύο άνθρωποι χρωστούσαν λεφτά σε κάποιον δανειστή: ο ένας πεντακόσια δηνάρια κι ο άλλος πενήντα. Επειδή όμως δεν είχαν να τα επιστρέψουν, τα χάρισε και στους δύο. Πες μας λοιπόν, ποιος από τους δυο θα του χρωστάει μεγαλύτερη ευγνωμοσύνη;”. Ο Σίμων αποκρίθηκε: “Νομίζω εκείνος στον οποίο χάρισε τα περισσότερα”. “Ορθά έκρινες”, του είπε ο Ιησούς και ρίχνοντας τη ματιά του στη γυναίκα του είπε: “Βλέπεις ετούτη τη γυναίκα; Όταν μπήκα στο σπίτι σου, δε μου έπλυνες με νερό τα πόδια. Αυτή, αντίθετα, με δάκρυα μου έπλυνε τα πόδια και μου τα σκούπισε με τα μαλλιά της. Ένα φίλημα δε μου δώσες: ενώ αυτή, από τη στιγμή που μπήκε, δεν έπαψε να μου φιλάει τα πόδια. Το κεφάλι μου δεν μου το άλειψες με λάδι, ενώ αυτή μου άλειψε με μύρο τα πόδια. Γι’ αυτό, λοιπόν, σε βεβαιώνω πως οι πολλές της αμαρτίες συγχωρήθηκαν, όπως δείχνει η πολλή ευγνωμοσύνη της. Σ’ όποιον συγχωρούνται λίγες αμαρτίες, αυτός δείχνει λίγη ευγνωμοσύνη”. Και στη γυναίκα είπε: “Οι αμαρτίες σου συγχωρήθηκαν”. Όσοι κάθονταν μαζί με τον Ιησού στο τραπέζι άρχισαν να λένε μεταξύ τους: “Ποιος είναι αυτός που ακόμη και αμαρτίες συγχωρεί;”.

«Προκειμένου να γίνει γνώριμος, ο Θεός εισχώρησε στη ζωή του ανθρώπου λαμβάνοντας ανθρώπινη μορφή: έτσι ο λογισμός, η έμπνευση και η συναισθηματικότητα του ανθρώπου είναι σαν να “προσκολλήθηκαν” σ’ Εκείνον».

«Αυτό είναι το σοβαρό ζήτημα για μας και τον κόσμο. Εάν δεν μαγευόμαστε από Εκείνον, είμαστε ασταθείς άνθρωποι, έρμαιοι των λογισμών μας, έρμαιοι του τρόπου σκέψης μας, του τρόπου μας να αντιμετωπίζουμε τα πράγματα. Εν συντομία, είμαστε έρμαιοι του μηδενός»

Μετά ο Ιησούς είπε στη γυναίκα: «Η πίστη σου σ' έσωσε· πήγαινε στο καλό»» (Λκ 7,36-50).

Ιδού μια γυναίκα που κατακτήθηκε ολότελα από το Χριστό.

Αυτό είναι το σοβαρό ζήτημα για μας και τον κόσμο. Εάν δεν νιώσουμε την έλξη του Χριστού, είμαστε ασταθείς άνθρωποι, έρμαιοι των λογισμών μας, έρμαιοι του τρόπου σκέψης μας, του τρόπου μας να αντιμετωπίσουμε τα πράγματα. Εν συντομία, είμαστε έρμαιοι του μηδενός. Η διαφορά γίνεται ξεκάθαρη όταν συναντάμε ένα πρόσωπο που έχει κατακτηθεί πλήρως από τον Ιησού. Αυτή είναι η πίστη. Γι' αυτό και ο Ιησούς της λέει: «Η πίστη σου σ' έσωσε».

2. «Όταν ο Υιός του ανθρώπου επιστρέφει, θα βρει ακόμα πίστη στη γη;»

Επομένως – δεύτερο βήμα -, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι αυτό το γεγονός συνέβη, δηλαδή ότι ο Θεός εισχώρησε στην ιστορία ως άνθρωπος για να τον αναγνωρίσουμε, το μονα-

δικό ζήτημα είναι αυτό που μας πρότεινε ο δον Τζιουσάνι στην περσινή Ημερίδα Έναρξης της χρονιάς, όταν έκανε δικό του το ερώτημα του Ιησού: «Όταν επιστρέψει ο Υιός του ανθρώπου, θα βρει ακόμα πίστη στη γη;» (Λκ 18,8). Με άλλα λόγια, το πρόβλημά μας δεν είναι αν θα ακούει να μιλάμε για Εκείνον, αν θα βλέπει ότι συναντιόμαστε ή κάνουμε ορισμένες χειρονομίες, αλλά αν θα υπάρχει ακόμα κάποιος από μας που να είναι γεμάτος έλξη για τον Ιησού και να δίνεται ολότελα σ' Αυτόν για να μην χαθεί. Για να συμβεί αυτό, είναι απαραίτητο να παραμείνει παρούσα εκείνη η Παρουσία, όπως είπαμε στο δεύτερο μάθημα των Ασκήσεων της Αδελφότητας. Πράγματι, δεν μπορούμε να Τον καταστήσουμε παρών με η δική μας προσπάθεια. Η παρουσία Του στην ιστορία μας την εξασφαλίζει Εκείνος: «Θα είμαι μαζί σας πάντα, ως τη συντέλεια του κόσμου» (Μτ 28, 20). Συνεπώς, το αληθινό μας πρόβλημα είναι αν είμαστε πρόθυμοι να Τον αναγνωρίσουμε στο παρόν, όπως ο φίλος μας από το Salvador de Bahia, δίχως να αφήσουμε να μας διαφύγει αυτό που συμβαίνει, δηλαδή δίχως να μας διαφύγει Εκείνος που συνεχόμενα ενεργεί στη ζωή μας. Δεν είναι αυτονόητο να αντιληφθούμε την παρουσία Του μέσα σ' αυτά που συμβαίνουν και που λέμε ο ένας στον άλλον. Όπως έλεγε ο δον Τζιουσάνι στην περασμένη Ημερίδα Έναρξης, το θέμα δεν είναι αν ανήκουμε σε μια κοινότητα ή όχι: ενδέχεται να συμμετέχουμε σε μια κοινότητα και να μην Τον αναγνωρίσουμε. Δεν είναι μια κοινότητα αυτό που επιλύει το πρόβλημα του μηδενισμού και της έλλειψης του νοήματος. Είναι μονάχα η πίστη. Εξ ου και ο δον Τζιουσάνι μας έλεγε: «Αυτό που ψάχνουμε είναι η πίστη, αυτό που θέλουμε να εισδύσουμε είναι η πίστη, αυτό που θέλουμε να ζήσουμε είναι η πίστη» («Ζωντανός σημαίνει παρών!», σ. 5), διότι όλα τα υπόλοιπα δεν είναι σε θέση να μας γοητέψουν και να μας απαλλάξουν από τον μη-

δενισμό. Πως είναι όμως δυνατόν σήμερα; Ακριβώς όπως ήταν στην αρχή: με τη συνάντηση μιας παρουσίας γεμάτης νόημα, που ζητά να είμαστε ταπεινοί και πρόθυμοι να εκπλαγούμε. Και είναι ακριβώς Εκείνος αυτός ο οποίος, όταν συμβαίνει εκ νέου, μας καθιστά ταπεινούς και μας επιτρέπει να γοητευτούμε και να εκπλαγούμε. Διότι «χωρίς θαυμασμό, μένουμε κουφοί μπροστά στο μεγαλείο», (όπως γράφει ο Χέρσελ, ο οποίος παρατίθεται στο δέκατο κεφάλαιο του *Θρησκευτικού Αισθήματος* καθώς και στο απόσπασμα που επιλέχθηκε ως τίτλο του Meeting 2020), δηλαδή μένουμε αδιάφοροι μπροστά σ' αυτό που συμβαίνει.

Επομένως, ο δον Τζιουσάνι μας καλεί να ταυτιστούμε με το αρχικό συμβάν. «Με ποιον τρόπο άρχισαν να πιστέψουν;». Επαναλαμβάνει επίμονα αυτό το ερώτημα ώστε να επιστρέψουμε στην αρχή, που συνιστά το πρότυπο αυτού που συνέβη, όπως μαρτυρά η Αγία Γραφή: η αρχή αποτελεί τη μέθοδο για την κάθε στιγμή της διαδρομής. Ο Τζιουσάνι απαντά ως εξής: «Δεν πίστεψαν επειδή μιλούσε λέγοντας εκείνα τα πράγματα, δεν πίστεψαν επειδή ο Χριστός επιτέλεσε εκείνα τα θαύματα, δεν πίστεψαν επειδή ο Χριστός παρέθεσε τους προφήτες, δεν πίστεψαν επειδή ο Χριστός ανέστησε τους νεκρούς. Πόσος κόσμος, η μεγάλη πλειοψηφία, τον άκουσε να μιλάει έτσι, τον άκουσε να λέει εκείνα τα λόγια, τον είδε να επιτελεί εκείνα τα θαύματα και όμως δεν άλλαξε τίποτα εντός τους. Το θαύμα και η διδασκαλία αποτελούσαν μονάχα πτυχές, παράγοντες του γεγονότος: αυτό που τους προσέδωσε το αληθινό νόημά τους ήταν κάτι διαφορετικό, ανώτερο» (*L. Giussani*, «Ζωντανός σημαίνει παρόν!», ό.π., σ. 8).

Γιατί πίστεψαν λοιπόν; Πίστεψαν γιατί φανερώθηκε ο Χριστός [...]. Πίστεψαν χάρη σε μια παρουσία. Όχι μια ουδέτερη ή εξασθενημένη παρουσία χωρίς πρόσωπο, αλλά με μια

συγκεκριμένη εμφάνιση, μια παρουσία μεστή λόγου, δηλαδή μεστή πρότασης» (ό.π.). Λαμβάνουμε πολλές προτάσεις, ποιες είναι όμως σε θέση να μας γοητέψουν;

Πότε γίνεται ξεκάθαρο ότι αντιληφθήκαμε μια παρουσία γεμάτη νόημα; Όταν αισθανόμαστε ότι διακατεχθήκαμε ολότελα, όπως εκείνη η αμαρτωλή γυναίκα στην αρχή. Και τούτο συμβαίνει μονάχα μπροστά σε μια «ριζική καινοτομία» που ο Τζιουσάνι επαναλαμβάνει «με τους όρους “απρόβλεπτος” και “απροσδόκητος”»: ένα «πράγμα που δεν υπήρχε και που τώρα υπάρχει, είναι εκεί [...] δεν μπορούσε να είναι παρόν και όμως είναι εκεί». Μια πρόταση είναι γεμάτη νόημα όταν «διακατέχει [...] το πρόσωπο που μεταδίδει εκείνο το νόημα», όταν συμπίπτει με την παρουσία ενός ανθρώπου που διακατέχεται πλήρως από το νόημα που φέρει εντός του. Πρόκειται για μια παρουσία που «δεν περιορίζεται στο παρελθόν» (ό.π., σσ. 8-10), είναι μια παρουσία στην οποία εκφράζεται κάτι παραπάνω, είναι απρόβλεπτη, απροσδόκητη, δεν υπήρχε και υπάρχει. Εάν αυτό δεν συμβεί τώρα και αν δεν εκπλαγούμε τώρα, σημαίνει ότι ο χριστιανισμός, για μας, έγινε ένα γεγονός του παρελθόντος. Αντίθετα: «Ζωντανός σημαίνει παρόν!», είναι εκεί, δεν μπορούσε να υπάρχει και είναι εκεί. Αυτή είναι η ένδειξη: όταν συναντάμε μια ξεχωριστή παρουσία – μια παρουσία που δεν δημιουργώ εγώ, η οποία είναι πραγματική, αντικειμενική και έξω από μένα – και ταυτόχρονα υποκινεί εντός μου και εντός μας το εξής ερώτημα: «Ποιος είναι αυτός;» (*Μτ 8,27*).

Εκείνο το ερώτημα, δηλαδή, περιγράφει κάτι που εξακολουθεί να συμβαίνει σήμερα, ακόμα και μέσω ημών. Σκέφτομαι τους ανθρώπους που μας συναντούν ενώ είμαστε μαζί ή μόνοι μας, σε πολυάριθμες περιστάσεις – αναφέρομαι στα πολλά διηγήματα από συναντήσεις που έγιναν στις διακοπές της κοινότητας ή στο χώρο δουλειάς ή στο πανε-

πιστήμιο – και οι οποίοι βλέπουν μια διαφορετική ζωή, μια ανθρώπινη καινοτομία που πηγάζει από τη χάρη που λάβαμε και υποδεχτήκαμε. Γι' αυτό αναρωτιούνται: «Εσύ, εσείς, ποιοί είστε; Για ποιο λόγο είστε έτσι;». Μετά από δυο χιλιάδες χρόνια, στον κόσμο αντηχεί το ίδιο ερώτημα.

Με ποιον τρόπο, όμως, μπορεί να προκύψει το ερώτημα; Αυτό το ερώτημα είναι το επιφανόμενο, η ένδειξη από κάτι άλλο, που δεν είμαστε εμείς. Το πρόβλημα είναι ακριβώς εδώ: να καταλάβουμε τι σημαίνει να αναρωτιέται κανείς αυτό το πράγμα. Ενίοτε είμαστε λίγο συγχυσμένοι και δεν αναρωτιόμαστε το εξής:

«Τι είδαν εκείνοι οι άνθρωποι για να φτάσουν στο σημείο να αναρωτιούνται αυτό το πράγμα;». Βρήκαν μπροστά τους μια παρουσία που εξέφραζε «κάτι παραπάνω», «ένα στοιχείο» που ξεπερνούσε τα φυσικά προσόντα ή την αφοσίωση ή την καλή θέληση των ανθρώπων απέναντί τους, ήταν κάτι που δεν είχαν ξαναδεί («Δεν έχω ξαναδεί τέτοιου είδους ανθρωπιά!»). Ειδάλλως, το ερώτημα δεν θα είχε προκύψει. Αυτή η ερώτηση, δηλαδή, μαρτυρεί μια Παρουσία μεγαλύτερη από μας και που ενεργεί εντός μας («Ένα στοιχείο μέσα σε ένα άλλο στοιχείο», έλεγε ο Τζιουσάνι στην πρόταση που αναφέραμε στις Ασκήσεις). Το ερώτημα αναβλύζει από το θάμβος απέναντι στην «ενεργή απάντηση» στη δίψα της καρδιάς, που είναι ο ζωντανός Χριστός· με άλλα λόγια, αναβλύζει από την εξαιρετική επέλευση του Χριστού, ακόμα και αν δεν την αναγνωρίζουμε γι' αυτό που είναι.

Εάν ο Χριστός δεν ήταν παρών – μέσω μιας ανθρώπινης ένδειξης -, δεν θα υπήρχαν ούτε κατάπληξη ούτε ερώτημα: εκείνο το θάμβος που μετατρέπεται σε ένθερμο ερώτημα μπορεί να προκύψει μόνο ενώπιον μιας ζωντανής παρουσίας.

Κι εμείς, όμως, οφείλουμε να είμαστε παρόντες με την ταπεινότητά μας, με την προθυ-

Εάν ο Χριστός δεν ήταν παρών, δεν θα υπήρχαν ούτε κατάπληξη ούτε ερώτημα: εκείνο το θάμβος που μετατρέπεται σε ένθερμο ερώτημα μπορεί να προκύψει μόνο ενώπιον μιας ζωντανής παρουσίας.

μία μας, σαν επαίτες που αναμένουν την επέλευση μιας παρουσίας που να είναι στο ύψος της ανθρώπινης επιθυμίας. Πράγματι, ενδέχεται να συναντάμε το ίδιο φαινόμενο διαφορετικής ανθρωπιάς και να μείνουμε τυφλοί: το εξαιρετικό γεγονός συμβαίνει κι εμείς δεν το βλέπουμε, δεν εκπλαγόμαστε και εντός μας δεν γεννιέται κανένα ερώτημα.

Επομένως, παρόλο που ο Κύριος είναι ανάμεσά μας, αντί να αυξάνεται εντός μας το θάμβος που μας κάνει να αναρωτιόμαστε «ποιος είναι Αυτός;», πολλές φορές λέμε το εξής: «Ήδη το ξέρουμε, αυτό». Όταν το ακούω μένω χωρίς λόγια: ούτε ένα ίχνος εκπληξης! Φανταστείτε αν μπορούν να προκύψουν οι ερωτήσεις! Γι' αυτό, αν σήμερα επιστρέψουμε στο σπίτι με αυτό το ερώτημα και μόνο: «Ποιος είναι αυτός;», θα σημαίνει ότι δεν ήρθαμε ανώφελα μέχρι εδώ.

Μπορούμε να το επαληθεύουμε κάθε μέρα: πόσες φορές εκπλαγόμαστε και μαγευόμαστε από μια παρουσία και πόσες φορές, αντιθέτως, επαναλαμβάνουμε λέξεις ή περιγράφουμε εξαιρετικά γεγονότα χωρίς όμως να εκπλαγόμαστε και να αναρωτιόμαστε για εκείνο το συμβάν που συμβαίνει μπροστά μας; Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να είμαστε σκεπτικοί εφόσον δεν αρκεί να γνωρίζουμε τα σωστά πράγματα – η πρόκληση που ανέ-

φερε ο Galimberti δεν μας το επιτρέπει -, ούτε να λέμε τη σωστή λέξη. Και «όταν Εκείνος επιστρέψει» δεν θα βρει κάποιον που εκπλήσσεται ακόμα για την παρουσία Του, που Τον γνωρίζει ως μια ενσαρκώμενη παρουσία με μια διαφορετική ανθρωπιά, αν και θα συνεχίσουμε να ανήκουμε στην κοινότητα. Διότι αυτό που παίζει ρόλο δεν είναι η κοινότητα, είναι η πίστη. Και η πίστη είναι μονάχα αυτό: η αναγνώριση της παρούσας παρουσίας Του, που εξακολουθεί να συμβαίνει όπως πριν από δυο χιλιάδες χρόνια.

Ο Χριστός δεν είναι ένα τελειωμένο γεγονός του παρελθόντος: η παρουσία Του – που κατέκτησε τον καθένα από μας, ειδάλως δεν θα ήμασταν εδώ – δεν φυλάσσεται σε ένα μουσείο (μας το είχε πει ο Πάπας Φραγκίσκος στην πλατεία του Αγίου Πέτρου, το θυμάστε;), δεν ανήκει σε ένα μακρινό παρελθόν: είναι τώρα, ένα παροντικό γεγονός μέσα στη σάρκα! Σήμερα, προκειμένου να είμαστε αληθινοί πιστοί, δεν μας αρκεί το παρελθόν, όπως δεν αρκούσε ούτε στην αρχή. Ήταν απαραίτητο να συμβεί κάτι στο παρόν.

«Έρχονται στην Καπερναούμ, κι αμέσως το Σάββατο ο Ιησούς μπήκε στη συναγωγή και δίδασκε [τότε είχαν συνηθίσει να πηγαίνουν στην συναγωγή για να ακούσουν κάποιον να κηρύττει, αλλά εκείνη τη φορά μαγεύτηκαν για πρώτη φορά]. Οι άνθρωποι έμεναν κατάπληκτοι από τη διδασκαλία Του [πολλοί δίδασκαν, πολλοί σχολίαζαν τις Γραφές, αλλά] Εκείνος δίδασκε με κύρος και όχι όπως δίδασκαν οι νομοδιδάσκαλοι. Εκεί στη συναγωγή τους ήταν κάποιον που κατεχόταν από δαιμονικό πνεύμα. Αυτός κραύγασε λέγοντας: “Τι δουλειά έχεις εσύ μ’ εμάς, Ιησού Ναζαρηνέ; Ηρθες να μας αφανίσεις; [ακόμα και οι δαίμονες τον αναγνώριζαν]. Σε ξέρω ποιος είσαι: Είσαι ο Εκλεκτός του Θεού!”. Ο Ιησούς επιτίμησε το δαιμονικό πνεύμα και του είπε: “Πάψε να μιλάς και βγες από αυτόν”. Το δαιμονικό πνεύμα, αφού συντάραξε τον άνθρωπο και φώναξε με δυνατή φωνή, βγήκε

Αυτό που παίζει ρόλο δεν είναι η κοινότητα, είναι η πίστη.

Και η πίστη είναι η αναγνώριση της παρούσας παρουσίας Του.

από αυτόν. Όλοι τότε [χάρη στα λόγια και τις χειρονομίες του Ιησού] κυριεύτηκαν από δέος [από κατάπληξη], και αναρωτιόταν μεταξύ τους: “Ποιος είναι άρα αυτός; Μια καινούρια διδασκαλία [που δεν περιορίζεται στο παρελθόν ή σε κάτι ήδη γνωστό] και δίνεται με κύρος [από αυτό γεννιόταν ένας νέος λαός]. Διατάζει ακόμη και τα δαιμονικά πνεύματα και τον υπακούνε!”. Κι αμέσως κυκλοφόρησε η φήμη του παντού σε όλη την περιοχή της Γαλιλαίας» (Μκ 1,21-28). Ακουγαν συχνά μελέτες περί της Γραφής, αλλά δίχως να εκπλήσσονται. Αυτό που έκανε τη διαφορά ήταν ότι είχαν μπροστά τους μια ξεχωριστή παρουσία που μιλούσε με κύρος και η οποία, λόγω του νεωτερισμού της διδασκαλίας του, προκάλεσε το εξής ερώτημα: «Ποιος είναι αυτός;».

Ο ίδιος ο Τζιουσάνι μας μαρτυρά πόσο είναι σημαντική αυτή η ξεχωριστή παρουσία. Ας τον ακούσουμε!

Από μια ομιλία του Λουίτζι Τζιουσάνι με κάποια μέλη του *Memores Domini* (Μιλάνο, 29 Σεπτεμβρίου 1991)

Αντιγραφή της ηχογράφησης της Ημερίδας Έναρξης του Έτους στις 28 Σεπτεμβρίου 2019 που διαφυλάσσεται στο Ιστορικό Αρχείο της Εκκλησιαστικής Ένωσης Memores Domini. Πρβ «Η χαρά, η αγαλλίαση και η τόλμη. Κανείς δεν γεννά αν δεν γεννιέται!», Tracce-Litterae communionis, αρ. 6/1997.

Λουίτζι Τζιουσάνι

Ποιος είναι ο σημαντικότερος παράγοντας στην πραγματικότητα του λαού ως λαού, στην πραγματικότητα της φιλίας ως φιλίας, έτσι όπως μελετήσατε σήμερα το πρωί; Ποιος είναι ο σημαντικότερος παράγοντας στην πραγματικότητα του λαού ως λαού και φιλίας στον οποίο κληθήκαμε και συμμετέχουμε; Ποιο είναι το σημαντικότερο στοιχείο στον τόπο της προφητείας, που μαρτυρά την πανταχού παρουσία του Θεού και συνιστά τον αληθινό τόπο του θρησκευτικού αισθήματος;

Το σημαντικότερο στοιχείο σ' αυτόν τον τόπο είναι αυτό που εμείς αποκαλούμε «αρχή». Υπάρχει μια βαθιά ανάγκη να καταστρέψουμε εξ ολοκλήρου την εικόνα μιας «ρομποτικής αρχής» ή ενός «ρομποτικού» οδηγού, σαν να επρόκειτο σχεδόν για ένα πρόσωπο –ή πολλά πρόσωπα– κλεισμένα μέσα σε έναν πύργο, από τον οποίο καθοδηγούν, μεταδίδουν μηνύματα και κατευθύνουν την πορεία των πραγμάτων.

Η αρχή είναι ακριβώς το αντίθετο της εξουσίας, δεν υπάρχει ούτε ένα κόμμα, ούτε μια τελεία της λέξης εξουσία. Γι' αυτό, σύμφωνα με την έννοια της αρχής εντός του λαού του Θεού, λείπει εντελώς κάθε ίχνος φόβου: γιατί ο φόβος αντιστοιχεί στην εξουσία, και για να απαλλαγείς από το φόβο πρέπει να διαφορείς για την εξουσία.

Τι είναι αυτή η αρχή; Δίνω έναν ορισμό. [Η αρχή] είναι ο τόπος –διότι κι εσύ είσαι ένας τόπος, σωστά; Ο άνθρωπος είναι ένας τόπος–, όπου εμείς προσπαθούμε να επαληθεύσουμε την εκπλήρωση της προφητείας, είναι ο τόπος όπου προσπαθούμε να αναγνωρίσουμε ότι η πρόταση του Χριστού απαντά στην καρδιά μας.

Η αρχή είναι ο τόπος όπου ο αγώνας για να αναγνωρίσουμε και να επαληθεύσουμε ότι η πρόταση του Χριστού είναι αληθινή, δηλαδή είναι η απάντηση στις ανάγκες της καρδιάς

(δηλαδή στο θρησκευτικό αίσθημα), είναι σαφέστερος και απλούστερος –γι' αυτό και δεν φοβίζεται, η αρχή είναι πιο αδιαμφισβήτητη.

Η αρχή είναι ο τόπος όπου η επαλήθευση ανάμεσα στην αντίληψη, τις ανάγκες της καρδιάς και την απάντηση που δίνεται από την αναγγελία του Χριστού είναι σαφέστερη, απλούστερη, και επομένως πιο αναντίρρητη.

Ο Παζολίνι, σε ένα χωρίο που παρέθεσα πολλές φορές την τελευταία περίοδο, λέει ότι οι άνθρωποι δεν είναι διαπαιδαγωγημένοι, ότι οι νέοι δεν είναι διαπαιδαγωγημένοι: εάν κάποιος τους διαπαιδαγωγεί, αυτό το επιτυγχάνει με την προσωπικότητά του, όχι με τις ομιλίες του.

Η αρχή είναι ο τόπος όπου η σχέση ανάμεσα στις ανάγκες της καρδιάς και την απάντηση που δίνει ο Χριστός είναι σαφέστερη, απλούστερη, πιο αναμφισβήτητη. [Αυτό] δείχνει ότι η αρχή είναι μια προσωπικότητα, όχι ένα σύνολο συζητήσεων. Ακόμα και η ομιλία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της προσωπικότητας, αλλά μόνο ως αντανάκλαση. Συμπερασματικά, η αρχή είναι ένας άνθρωπος που όταν τον βλέπεις καταλαβαίνεις ότι αυτό που λέει ο Χριστός αντιστοιχεί στην καρδιά. Ο λαός καθοδηγείται από αυτό.

Επομένως, κατά δεύτερο λόγο, το πρόβλημα δεν είναι να ακολουθούμε.. Το πρόβλημα είναι μεν να ακολουθούμε, αλλά τούτο δεν εκφράζεται εύστοχα με τον όρο «ακολουθώ»: εκφράζεται καλύτερα από τον όρο «υιός». Είμαστε όλοι γιοι της αρχής. Ένας γιος κατάγεται από τον πατέρα, αποτελείται από το γένος που προέρχεται από τον πατέρα, αποτελείται από τον πατέρα του. Εξ ου και κατακτάται ολότελα από αυτό. Η αρχή με κατακλύζει έως τα μύχια, δεν είναι μια λέξη που με διαταράσσει ή με φοβίζει ή που «ακολουθώ». Με καταλαμβάνει. Επομένως, η λέξη «αρχή» θα μπορούσε να έχει ως συνώνυμο τη λέξη «πατρότητα», δηλαδή γεννητικότητα, γενιά, μεταβίβαση γένους, γονι-

κή μεταβίβαση ζωής. Το γένος της ζωής είναι το εγώ μου που καταλαμβάνεται και καθίσταται διαφορετικό από αυτή τη σχέση.

Η λέξη «αρχή», που αντιστοιχεί στη λέξη «πατρότητα», ακολουθείται από τη λέξη «ελευθερία», γεννά ελευθερία. Η ελευθερία είναι να είμαστε γιοι. Πράγματι, το Ευαγγέλιο, σε πολλά σημεία, δηλώνει: «Πες μου –λέει ο Ιησούς στον Πέτρο– ο γιος του βασιλιά πρέπει να πληρώσει φόρο στον βασιλιά; Όχι, πρέπει να το πληρώσουν οι υπηρέτες, διότι αυτό που είναι του βασιλιά είναι του υιού».

Επομένως, η αληθινή αρχή ή αυτή που βιώνουμε πραγματικά, είναι εκείνη που αναζωπυρώνει την ελευθερία μου, που απογειώνει την προσωπική μου συνείδηση και υπευθυνότητα, τη συνείδησή μου και τη δική μου προσωπική υπευθυνότητα.

Γι' αυτό, όπως πολύ σωστά μου επισημάνετε, όταν ο Ιησούς έστριψε το κεφάλι και είπε: «Ποιος πιστεύετε ότι είμαι;» και ο Πέτρος απάντησε: «Εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του ζώντος Θεού», η ερώτηση του Ιησού μετέτρεψε τη φιλική σχέση του Πέτρου –προηγουμένως ήταν ένας φίλος, ένας γνωστός– σε μια στάση όπου αναλαμβάνει συνειδησιακά την προσωπική του ευθύνη. Είναι υπό τη δική του ευθύνη που δήλωσε: «Εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού»· η φιλία του με το Χριστό έγινε εκείνη τη στιγμή, ξαφνικά έλαμψε από προσωπική συνείδηση και υπευθυνότητα, από τη συνείδηση και την υπευθυνότητα που την εξέφραζε.

Δεν υπάρχει σχέση με έναν τόπο της αρχής, με όποιον συνιστά αρχή, αν δεν αισθανόμαστε να ξεσπά η ελευθερία μας μέσα από την προσωπική μας συνείδηση και υπευθυνότητα.

Τρίτον: η αρχή, επομένως, εφόσον είναι πηγή ελευθερίας, γίνεται τόπος παρηγορίας και καθιστά τόπο παρηγορίας όλη την κοινότητα, όλο τον λαό. Με ποια έννοια; Είναι τόπος

παρηγορίας γιατί όταν βλέπω ανθρώπους στους οποίους ο Χριστός νίκησε, νικά, πείθει και αλλάζει, δείχνει πόσο αντιστοιχεί στις ανάγκες της καρδιάς· εάν κάποιος μου μαρτυρά αυτό το γεγονός, εάν, παρατηρώντας κάποιον, βλέπω ότι συμβαίνει αυτό, αρχίζω να συνειδητοποιώ ότι [αυτό] συμβαίνει και μέσα στην κοινότητα· με αυτόν τον τρόπο –όπως και να είμαι, όπως και να αισθάνομαι, είτε διένυσα μια μακρά πορεία είτε όχι– κατακλύζομαι από παρηγορία: «Τα διδάγματά σου είναι πηγή χαράς», παρηγορίας, διότι ο Χριστός νικά.

Η αρχή είναι ο τόπος όπου γίνεται σαφές ότι ο Χριστός νικά. Τι σημαίνει ότι ο Χριστός νικά; Ότι ο Χριστός, ακόμα και στα όρια της φαινομενικότητας, είναι η προφητική και ακράδαντη απόδειξη ότι αντιστοιχεί στις ανάγκες της καρδιάς. Αυτό θα γίνει και εντός μου. Φαντάζει αδύνατο. Ακόμα και για τον άνθρωπο που συνιστά αρχή φαινόταν αδύνατο και τώρα είναι αληθινό, είναι πραγματικό. Ο Χριστός νικά.

Συνεπώς, η αρχή είναι τόπος πατρότητας, όπου η καινοφανής ζωή –η οποία είναι εκείνη όπου ο Χριστός απαντά στην καρδιά, [σ' αυτό] από το οποίο είναι πλασμένος ο άνθρωπος– είναι πιο ξεκάθαρη. Αυτή είναι η αληθινή αρχή. Εξ ου και μπορεί να συνιστά περισσότερο αρχή η γυναικούλα που βάζει ένα κέρμα στο παγκάρι του ναού παρά ο αρχηγός των Φαρισαίων.

Αυτή η πατρική, γεννητική αρχή καθίσταται φανερή μέσα στην εμπειρία μιας μεγαλύτερης ελευθερίας, προσωπικής συνείδησης και υπευθυνότητας, ώστε στην περίπτωση που αποχωρούσαν όλοι ή πρόδιδαν –όπως είπε ένα υπέροχο απόσπασμα που ανέφερα την τελευταία μέρα του χρόνου, την πρώτη μέρα του χρόνου–, εάν όλοι πρόδιδαν, εγώ σου λέω: «Ναι!». Συνείδηση και προσωπική υπευθυνότητα. Γι' αυτό και η αρχή είναι ο τόπος παρηγορίας, όπου είναι σαφές πως ο Χριστός νικά. Έτσι, η αρχή εκπληρώνει την

αληθινή αποστολή της, γιατί εξαίρει το λαό, μας δίνει να καταλάβουμε ότι όλος ο λαός και όλη η φιλία είναι ο τόπος όπου ο Χριστός νικά.

Καρόν

Η αρχή είναι ο σημαντικότερος παράγοντας της πραγματικότητας ενός λαού, καθώς δεν δημιουργείται ένας λαός χωρίς αρχή. Επομένως, ο καθένας από μας καλείται να αναγνωρίσει που βρίσκεται αυτή την αρχή, διότι – όπως μόλις ακούσαμε – «η αρχή δύναται να είναι μια γυναικούλα που βάζει ένα κέρμα στο παγκάρι του ναού παρά ο αρχηγός των Φαρισαίων». Με ποιον τρόπο καθίσταται ορατή; Η αρχή «είναι ένας άνθρωπος που όταν Τον βλέπεις και Τον ακούς συνειδητοποιείς ότι αντιστοιχεί στην καρδιά» και γι' αυτό αποτελεί παρηγοριά για όλους μας, σε όποια κατάσταση και να βρισκόμαστε.

Κατά τη διάρκεια μιας Σχολής κοινότητας μια φίλη μας διηγήθηκε το εξής: «Πέρυσι, για προσωπικούς λόγους, επέλεξα να φύγω την Αδελφότητα. Εσείς θα αναρωτιέστε: «Τότε τι κάνεις εδώ;». Τον περασμένο Μάιο συνέβη ένα γεγονός στη ζωή μου που ίσως να φαντάζει κοινότυπο: συγκρούστηκα με ένα αυτοκίνητο ενώ πήγαινα για ποτό με τους συναδέλφους μου. Εφόσον η πρόσκρουση ήταν πολλή βίαιη, με πήγαν στο νοσοκομείο, όπου είχα μια υπέροχη αναμονή, γιατί εκεί έγινε αυτό που ύστερα με οδήγησε εδώ σήμερα. Σημείωσα τα σημεία που ήθελα να υπογραμμίσω από το βιβλιαράκι των Ασκήσεων: «Από που μου έρχονται όλα αυτά; Πρέπει να καταλάβουμε καλά από πού μας έρχεται, διαφορετικά γιατί να γυρίσουμε εδώ; Μας έρχεται από τον ζωντανό Χριστό». Ακολούθως, το κομμάτι σχετικά με τον «τόπο». Γύρω στις δύο τη νύχτα ένας γιατρός με εξέτασε. Εγώ φοβόμουν πολύ γιατί ίσως να είχα κάτι σοβαρό. Αυτό που δεν θα ξεχάσω

ποτέ είναι το βλέμμα εκείνου του γιατρού, που με κοίταζε με τόση ανθρωπιά που ύστε-
Η αρχή «είναι ένας άνθρωπος που όταν Τον βλέπεις και Τον ακούς συνειδητοποιείς ότι αντιστοιχεί στην καρδιά»

ρα διερωτήθηκα: «Μα ποιος είσαι εσύ που με κοιτάς έτσι;». Εκείνη τη στιγμή σκέφτηκα το εξής: «Υπάρχει κάτι μπροστά μου που αναγνωρίζω και ξεπερνά τον άνθρωπο απέναντί μου. Υπάρχει κάτι μπροστά μου που μου δείχνει κάτι άλλο. Μπήκα στο νοσοκομείο για μια πρόσκρουση και βγήκα “αγκαλιασμένη” από εκείνο το βλέμμα». Τις επόμενες ημέρες είχα στο νου μου εκείνο το βλέμμα και εκείνο το ερώτημα. Ύστερα άρχισα να βομβαρδίσω τη γραμματεία της Αδελφότητας για να ξαναβρώ τις επαφές διότι εγώ, εκείνο το βλέμμα, το είχα ξαναδεί και το είχα ήδη αναγνωρίσει, και η μέθοδος για να αναγνωρίσω εκείνο το βλέμμα το είχα μάθει μόνο μέσα από τη διδασκαλία της Αδελφότητας. Αυτό που μου συνέβη είναι ένα αντικειμενικό γεγονός, κάτι πραγματικό. Μετά την πρόσκρουση οι άνθρωποι μου έλεγαν: «Έχεις ένα διαφορετικό βλέμμα, είσαι περισσότερο ο εαυτός σου. Τι σου συνέβη;». Εγώ δεν μπορούσα να το εξηγήσω, γι' αυτό άρχισα να αναζητώ ξανά την Αδελφότητα. Γιατί; Γιατί δεν ήθελα να χάσω αυτό που είχα συναντήσει! Δεν ήθελα να χάσω εκείνη την στάση που μου επέτρεπε να Τον αναγνωρίσω και ο μοναδικός τόπος που μπορούσε να με βοηθήσει ήταν η Σχολή κοινότητας, διότι εδώ έμαθα να Τον αναγνωρίσω, να Τον ζήσω». Να λοιπόν ένα πρόσωπο στο οποίο ο Χριστός νίκησε. «Η αρχή με καταλαμβάνει εξ ολοκλήρου», ακούσαμε από τον

δον Τζιουσάνι: το γεγονός ότι ο Χριστός νικά εντός ενός ανθρώπου με τέτοιο τρόπο με εκπλήσσει τόσο πολύ – όποιος και να είναι αυτός ο άνθρωπος -, που δεν μπορώ να μην επιθυμώ να δώσω τα πάντα, δεν μπορώ να αποφύγω να με κυριεύει ολότελα. Αυτή η ξεχωριστή παρουσία με κατακτά ολότελα. Όπως μου γράφει ένας από σας: «Η ζωή μου είναι μια αδιάκοπη αναγνώριση αυτής της Παρουσίας, μιας συγκεκριμένης Παρουσίας. Μόνο από αυτό μπορεί να ανθίσει ο ενθουσιασμός, η χαρά, η αγαλλίαση της ζωής. Μια παρουσία ικανή να λάβει από μένα αυτό που δεν λαμβάνει κανείς άλλος. Μόνο ο Χριστός είναι σε θέση να λάβει από μένα μια προσχώρηση, ένα συναίσθημα, μια αγάπη που δεν συγκρίνεται με τίποτε άλλο». Καταλαβαίνετε γιατί αυτό είναι το μοναδικό πράγμα που μπορεί να κερδίσει το μηδενισμό;

Παραδόξως, αντί να με σκλαβώνει, αυτή η αίσθηση πληρότητας με καθιστά επιτέλους ελεύθερο. Η αρχή είναι «πηγή ελευθερίας», «αναζωπυρώνει την ελευθερία μου». «Αυτός ο άνθρωπος μιλάει με κύρος. Ποιος συνιστά όμως αρχή; Υπάρχει εν προκειμένω μια πρόταση του Δάντη στο τρίτο τραγούδι του *Παραδείσου*, η οποία χαρακτηρίζει με εύστοχο τρόπο αυτό που λέμε: «Έστρεψε το βλέμμα προς εκείνο το πρόσωπο που έδειχνε μεγαλύτερη επιθυμία, και επομένως, που υποκινούσε περισσότερη επιθυμία. Η αρχή είναι ένα καινούριο πρόσωπο, γεμάτο «περισσότερη επιθυμία» που υποκινεί εντός μας «περισσότερη επιθυμία». Συνεχίζει ο δον Τζιουσάνι: «Μόνο αν συναντήσουμε μια αρχή, δηλαδή μια ξεχωριστή παρουσία που μιλάει με κύρος, θα δούμε την αληθινή ευτυχία να αρχίζει να εισχωρεί στη ζωή μας και να υπερβεί το κατώφλι της προσωπικότητάς μας: αν κοιτάς εκείνο το καινούριο ανθρώπινο βλέμμα, αισθάνεσαι μια *αντιστοιχία* με αυτό που αναμένει η καρδιά, και έτσι προκύπτει η ευτυχία. Δίχως αρχή δεν υπάρχει ευτυχία: θα υπάρχει

«ικανοποίηση» ή, αν θέλουμε, «ευχαρίστηση», αλλά όχι η ανθρώπινη ευτυχία της ελευθερίας, του λογισμού και της καρδιάς, των ματιών και του λόγου» (*L'anvenimento cristiano*, Το χριστιανικό γεγονός, Bur, Μιλάνο 2003, σσ. 16-17).

Μόνο εάν ο Χριστός μας κυριεύει θα μπορούμε να είμαστε ο εαυτός μας όπως η αμαρτωλή, που μαρτύρησε την ελευθερία να είναι ο εαυτός της εμπρός στο βλέμμα όλων και χωρίς να επηρεαστεί από τα σχόλια και τις αντιδράσεις των ανθρώπων γύρω της. Κανένας φόβος δεν την περιορίζει, είναι απολύτως ελεύθερη από την επικρατούσα νοοτροπία. Δεν έχει τίποτα να χάσει. Όλοι τη θεωρούν αμαρτωλή, τι έχει να χάσει λοιπόν; Συνεπώς, μπορεί να κυριευτεί έως τα μύχια από το Χριστό. Όχι στο κλειστό δωμάτιό της, αλλά μπροστά σε όλους, προκαλώντας την αντίδραση όλων, ακόμα και του Χριστού. Εκείνος, όμως, ξέρει πολύ καλά ποια είναι. Έτσι με τον τρόπο που την κοιτάει και την αγκαλιάζει, φανερώνεται η μοναδική και διαφορετική Του φύση που μας αφήνει άφωνους. Σήμερα, αυτή η ελευθερία είναι καθοριστική στη διδασκαλία, στην αγάπη για τον πλησίον, μια αγάπη όχι απαιτητική αλλά ανιδιοτελή: μια αγάπη που μας οδηγεί να σεβόμαστε την ανθρωπιά μας και να μην περιορίσουμε το χριστιανισμό σε αρχές και κανόνες οι οποίες είναι «υπερβολικά άτονες» έλεγε ο de Lubac -, ώστε να κατευθύνουμε και να εγείρουμε το ενδιαφέρον στα μύχια του Εγώ (*Il dramma dell'umanesimo ateo*, Το δράμα του αθεϊκού ανθρωπισμού, τόμος Β', στο *Id.*, *Opera omnia*, Jaca Book, Μιλάνο 1992, σ. 59).

Γι' αυτό θέλουμε να γίνουμε παιδιά και να ανήκουμε σ' αυτό το «γένος ζωής» που μας κυριεύει ολότελα και όπου ο Χριστός νικά. «Το γένος της ζωής είναι το Εγώ μου που κυριεύεται και καθίσταται διαφορετικό από αυτή τη σχέση». Ο γιος είναι ελεύθερος να ακτινοβολήσει τη διαφορετική του φύση,

που έλαβε από έναν άλλον και που τον γεννά ακατάπαυστα. Όπως δηλώνει ο Άγιος Παύλος: «Εμείς δεν κηρύττουμε τον εαυτό μας, αλλά τον Ιησού Χριστό». Πως τον κηρύττει όμως; «Όσο για μας, είμαστε οι δούλοι σας για χάρη του Ιησού». Και ο Θεός είπε: «Να λάμψει φως μέσα από το σκοτάδι, έλαμψε μέσα στις καρδιές μας και μας φώτισε για να γνωρίσουμε τη δόξα του στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού. Αλλά εμείς που έχουμε αυτόν το θησαυρό είμαστε σαν τα πήλινα δοχεία· έτσι γίνεται φανερό πως η υπερβολική αξία του θησαυρού αυτού προέρχεται από το Θεό κι όχι από μας» (2Κορ 4,5-7).

3. Κανείς δεν γεννά, εάν δεν γεννιέται τώρα

Η αρχή είναι μια πατρική παρουσία, όπως μόλις ακούσαμε από τον δον Τζιουσάνι. Τούτο είναι καθοριστικής σημασίας για τον καθένα από μας: «Δεν μπορείς να είσαι πατέρας, δημιουργός, αν δεν έχεις κανέναν ως πατέρα. Όχι [προσοχή] αν “δεν είχες” [έναν πατέρα], αλλά αν “δεν έχεις” [στον ενεστώτα] κανέναν ως πατέρα. Διότι αν δεν έχεις κανέναν ως πατέρα, σημαίνει ότι δεν πρόκειται για ένα γεγονός [...], δεν είναι μια δημιουργία. Η δημιουργία είναι μια παροντική ενέργεια» (L. Giussani, «Η χαρά, η αγαλλίαση και η τόλμη. Κανείς δεν γεννά εάν δεν γεννιέται», *Tracce*, αρ. 6/1997, σσ. II, IV). Και τούτο φαίνεται εξ αποστάσεως. Ποιος έχει πατέρα; Όποιος γεννιέται τώρα. Όπως όταν πηγαίνουμε στο σπίτι μιας οικογένειας, κι εκεί βλέπουμε ποιος είναι γιος, ποιος γεννιέται εκείνη τη στιγμή και ποιος όχι· όποιος δεν γεννιέται αμύνεται, φοβάται τον πατέρα. Τώρα, «Η στάση απέναντι στον άλλον είναι μόνιμη, αλλά το να είσαι πατέρας –ως μόνιμο χαρακτηριστικό– είναι κάτι παροντικό. Το να έχεις πατέρα είναι μόνιμο χαρακτηριστικό γιατί ανήκει στην ιστορία σου». Εάν το 1954 δεν έμπαινα στο λύκειο Berchet, αλλά σε ένα άλλο σχολείο, όλα θα ήταν τελείως διαφορε-

τικά. Είναι μόνιμα, αλλά η δημιουργία –που αποτελεί το ενδιαφέρον στοιχείο της πατρότητας – είναι παρουσία, είναι κάτι το παροντικό. Επομένως, δεν μπορούμε να είμαστε δημιουργοί εάν δεν έχουμε πατέρα, διότι, αν κάποιος δεν μας γεννά, «αν δεν έχεις πατέρα», είσαι «συναισθηματικά ανάπηρος». Μπορεί να είχες πατέρα στο παρελθόν, αλλά τώρα να είσαι συναισθηματικά ανάπηρος επειδή δεν τον έχεις στο παρόν. Η προσωπική πατρότητα γεννά το Εγώ; Μάλλον [...], δεν γεννά το Εγώ, αλλά την ενέργεια του Εγώ» (ό.π., σ. IV).

Ως εκ τούτου, ολοκληρώνει ο δον Τζιουσάνι ως εξής: «Κανείς δεν γεννά, εάν δεν γεννιέται». Όχι «αν δεν έχει γεννηθεί», αλλά «αν δεν γεννιέται». Αυτή η έννοια της πατρότητας είναι το πιο συζητημένο θέμα όλου του διαφωτιστικού πολιτισμού» (ό.π.), ακόμα και μεταξύ μας, που πολλές φορές ανήκουμε σ' εκείνη τη νοοτροπία.

Επομένως, για να μπορούμε να γεννάμε σήμερα – οι γονείς τα παιδιά, οι καθηγητές τους μαθητές -, για να μπορούμε να ξαναρχίσουμε όπως ήταν στην αρχή, για να μπορούμε να δώσουμε μια βοήθεια σ' αυτή τη δραματική στιγμή της ιστορίας, δεν αρκεί μια ανάμνηση του παρελθόντος, αλλά χρειάζεται μια παρούσα πατρότητα. Για να μπορούμε να δημιουργούμε σήμερα χρειάζεται μια παρούσα παρουσία, που δεν περιορίζεται στο παρελθόν και εκφράζει κάτι παραπάνω, κάτι απρόοπτο, απρόβλεπτο, που δεν υπήρχε και τώρα βρίσκεται εκεί.

Το διαβεβαίωσε πρόσφατα ο πάπας Φραγκίσκος στους ιεραποστόλους του Ρίμε: «Ο Ευαγγελισμός είναι η μαρτυρία του Ιησού Χριστού που πέθανε και αναστήθηκε. Αυτός που ελκύει είναι Εκείνος. Γι' αυτό η Εκκλησία αναπτύσσεται λόγω έλξης και όχι λόγω προσηλυτισμού, όπως είχε πει ο πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ'» (Ομιλία στη γενική συνέλευση του Ρίμε, 20 Μαΐου 2019).

Αλλά πού συμβαίνει αυτό; Πού ελκύει Εκείνος; Σε ποιο μέρος θέλγει τους ανθρώπους; Ελκύει και θέλγει εκεί όπου ο άνθρωπος βρίσκεται μπροστά του μια χειροπιαστή παρουσία όπως μπορεί να είναι η δική σου, γι' αυτό και μετά σε ρωτάει: «Γιατί είσαι έτσι;». Δηλαδή, βλέποντας εσένα, τώρα στο παρόν, ο άλλος αναρωτιέται: «Ποιος είναι αυτός;».

Εσύ, γι' αυτό που είσαι, με τη ζωή σου, αναγγέλλεις τον Ιησού Χριστό, δείχνεις τον Ιησού. Τούτο το δηλώνει και ο Παζολίνι (τον αναφέρει ο δον Τζιουσάνι) υπό λαϊκούς όρους, όταν κάνει λόγο για το εκπαιδευτικό φαινόμενο: «Εάν κάποιος [...] σε διαπαιδαγώγησε, αυτό το έκανε μόνο με τη συμπεριφορά του, όχι με το λόγο του» (*Lettere luterane*, Einaudi, Τορίνο 1976, σ. 44). Αυτή είναι η αποστολή: να φανερώνεται ο Χριστός δια του προσώπου μου, δια της στάσης μου απέναντι στην πραγματικότητα, δηλαδή να είμαι μάρτυρας αυτής της δημιουργίας Του, που με έπλασε και με κατέστησε έτσι, που με γέννησε έτσι, με αυτό τον τρόπο να βλέπω και να αντιμετωπίζω τα πράγματα: είμαι ένας υιός που προέρχεται από την ίδια γενιά του πατέρα. Ένας φοιτητής μου είπε ότι κατά καιρούς, στο διαμέρισμα όπου ζει, ήρθε ένας νέος εργαζόμενος. Δεν εκκλησιάζεται και επίσης, λόγω της δουλειάς του, διάγει μια ζωή αρκετά διαφορετική από τη δική του, κοιμάται πολύ αργά και απουσιάζει πάντα στο δείπνο. Με λίγα λόγια, του φαινόταν «παρκαρισμένος» εκεί στο διαμέρισμα και τίποτα περισσότερο, ωστόσο ένα βράδυ ήρθε για βραδινό ένας φίλος ο οποίος, έκπληκτος από αυτό που έβλεπε, άρχισε να λέει: «Τι ωραίο διαμέρισμα!» και να παρατηρεί πράγματα που εκείνος, που ζούσε εκεί, δεν είχε προσέξει. Σε κάποιο σημείο, βγαίνει από το δωμάτιο ο νέος εργαζόμενος – κανείς δεν ήξερε ότι ήταν στο σπίτι -, κάθεται στο τραπέζι και ο φίλος αρχίζει να μιλάει μαζί του. Ο φοιτητής δεν του δίνει σημασία, αλλά το επόμενο πρωί ο φίλος του τον καλεί για να

του πει: «Να ξέρεις ότι εκείνο το παιδί βρίσκεται σε μεγάλη αναζήτηση, είναι ξεκάθαρο ότι είδε κάτι εντός σας». Κι Εκείνος: «Μπα, δε μου φαίνεται καθόλου...». Το ίδιο πρωί ο φοιτητής αποφασίζει να πάει να κάνει μπάνιο στο ποτάμι και χωρίς να περιμένει πολλά λέει στον νέο εργαζόμενο: «Θέλεις να έρθεις;» κι εκείνος: «Ναι, ναι, θα έρθω». Αφού έφτασαν στο ποτάμι, ο νέος εργαζόμενος άρχισε να διηγείται τι σήμαινε για αυτόν να μένει σ' εκείνο το διαμέρισμα: «Είχα αντιληφθεί αμέσως ότι υπήρχε κάτι διαφορετικό ανάμεσά σας». Κανείς δεν του είχε πει ότι πολλοί ήταν από την Αδελφότητα. Στο δωμάτιο του φοιτητή είχε βρει το βιβλιαράκι *La voce unica dell'ideale* (Η μοναδική φωνή του ιδανικού), εκδόσεις San Paolo, 2018: «Το διάβασα όλο – πρόσθεσε – και ύστερα το χάρισα στον αδελφό μου που ξεκινά το πέμπτο έτος, διότι τα χρειαζόμαστε αυτά». Ακολούθως του είπε: «Εγώ θα ήθελα να σας γνωρίσω» και μετά: «Θα μου μάθεις να προσεύχομαι;». Ο φοιτητής τελείωσε το γράμμα γράφοντας το εξής: «Το προηγούμενο βράδυ είχα σκεφτεί να ζητήσω στους άλλους να λέμε μια προσευχή στο τέλος της βραδιάς, αλλά ύστερα σκέφτηκα: Υπάρχει αυτός, καλύτερα να το αποφύγω, γιατί να τον ενδιαφέρει να προσεύχεται; Με λίγα λόγια, εγώ δεν έβλεπα κάτι που εκείνος ο φίλος φιλοξενούμενος είχε δει αμέσως: ευτυχώς που ήρθε, γιατί το ανοιχτό του βλέμμα αγκάλιασε κι εμένα».

Τι ταπεινοσύνη χρειάζεται προκειμένου να αφήσουμε να μας αναγεννά ο τελευταίος που έρχεται!

Ποιός είναι, πράγματι, ο κίνδυνος που διατρέχουμε συχνά, όπως είδαμε σ' αυτή την περίπτωση; Ο κίνδυνος είναι να τα θεωρούμε όλα δεδομένα. Από τι φαίνεται αυτό; Από το γεγονός ότι εντός μας δεν υπάρχει πια κατάπληξη. Βλέπουμε καταπληκτικά πράγματα, τα έχουμε μπροστά στα μάτια μας, αλλά δεν τα αντιλαμβανόμαστε, δεν συνειδητοποιούμε

πραγματικά αυτό που συμβαίνει ενώ συμβαίνει. Δεν μπορούμε να δούμε σε ποια κατάσταση ο Χριστός νικάει, ακόμα και αν αυτά τα γεγονότα γίνονται μπροστά στα μάτια μας.

Αυτό που συνέβαινε στην αρχή συμβαίνει και τώρα, όπως διηγείται το Ευαγγέλιο: «Μόλις μπήκε ο Ιησούς στην Καπερναούμ, τον πλησίασε ένας εκατόνταρχος και τον παρακαλούσε μ' αυτά τα λόγια: "Κύριε, ο δούλος μου είναι κατάκοιτος στο σπίτι, παράλυτος, και υποφέρει φοβερά". Ο Ιησούς του λέει: "Εγώ θα έρθω και θα τον θεραπεύσω". Ο εκατόνταρχος του αποκρίθηκε: "Κύριε, δεν είμαι άξιος να σε δεχτώ στο σπίτι μου· πες όμως μόνο ένα λόγο, και θα γιατρευτεί ο δούλος μου. Είμαι κι εγώ άνθρωπος κάτω από εξουσία, και έχω στρατιώτες στη διοίκησή μου· λέω στον ένα 'πήγαινε' και πηγαίνει, και στον άλλο 'έλα' και έρχεται, και στο δούλο μου 'κάνε αυτό' και το κάνει". Όταν τον άκουσε ο Ιησούς, θαύμασε και είπε σ' όσους τον ακολουθούσαν: "Σας βεβαιώνω πως τόση πίστη ούτε ανάμεσα στους Ισραηλίτες δε βρήκα"». Τη βρήκε σε έναν παγανιστή! Στο Ισραήλ δεν βρήκε τόση πίστη. Γι' αυτό ο Ιησούς προσθέτει: «Και σας λέω πως θα 'ρθουν πολλοί από ανατολή και δύση [οι τελευταίοι, οι παγανιστές] και θα καθίσουν μαζί με τον Αβραάμ, τον Ισαάκ και τον Ιακώβ στο τραπέζι της βασιλείας των ουρανών, ενώ οι κληρονόμοι της βασιλείας [δηλαδή αυτοί που είχαν κληθεί πρώτοι] θα πεταχτούν έξω». (Μτ 8,5-12). Και τούτο όχι γιατί τους διώχνει Εκείνος, σαν να επρόκειτο για τιμωρία, αλλά γιατί απορρίπτονται μόνοι τους από τη στιγμή που δεν Τον αναγνώρισαν. Οι τελευταίοι μπορούν να αναγνωρίσουν –όπως ο εκατόνταρχος – αυτό που οι γιοι, στους οποίους απευθύνεται πριν απ' όλους η αναγγελία του Ιησού, δεν αναγνωρίζουν.

Αυτό είναι το δράμα. Εμείς, «οι κληρονόμοι της βασιλείας», που γευματίσαμε με Εκείνον συμμετέχοντας στη ζωή της χριστιανικής

κοινότητας, ενδέχεται να μην αντιληφθούμε αυτό που συμβαίνει τώρα, ενώ το αντιλαμβάνονται οι τελευταίοι.

Με άλλα λόγια, χάνουμε την καινοτομία που ο Χριστός θέτει στην ιστορία –όχι στο παρελθόν, αλλά τώρα -, ακριβώς εκείνη την καινοτομία που αναγνωρίζουν οι τελευταίοι, ενώ εμείς χρονοτριβούμε μιλώντας για τα «δικά μας θέματα», υποκύπτοντας, έτσι στους κανόνες και τη νοοτροπία όλων των ανθρώπων. Από τη στιγμή που λείπει το θάμβος, υποκύπτουμε στους κανόνες, τις στρατηγικές, όπως διαβεβαιώνει ο πάπας Ιωάννης Παύλος Α' σ' εκείνη την πρόταση που παρέθεσε πολλές φορές ο δον Τζιουσάνι: «Το αληθινό δράμα της Εκκλησίας που αρέσκεται στο να χαρακτηρίζεται ως μοντέρνα [δηλαδή το αληθινό δράμα των χριστιανών οι οποίοι, κατά βάθος, υποκύπτουν στην επικρατούσα νοοτροπία] είναι η απόπειρα να τροποποιήσουν την κατάληξη του γεγονότος του Χριστού με κανόνες» (Ιωάννης Παύλος Α', *Humilitas*, αρ. 3/2001, σ 10). Σχολιάζει ο δον Τζιουσάνι: «Όταν δεν εκπλαγόμαστε [και δεν αναγνωρίζουμε αυτό που συμβαίνει ενώ συμβαίνει, δηλαδή το γεγονός του Χριστού που αναθερμαίνει και αποκαλύπτει το πρόσωπό σου] [...], δεν μπορούμε να αποφύγουμε να υποτάσσουμε την τμηματική ζωή μας στη δουλεία των κανόνων» (*In cammino*, Στην πορεία, 1992-1998, ό.π., σσ. 107-108).

Αυτό είναι το δράμα. Ενδέχεται να μην αντιληφθούμε αυτό που συμβαίνει τώρα, ενώ το αντιλαμβάνονται οι τελευταίοι.

Αντιθέτως, «το χριστιανικό γεγονός είναι μια συνάντηση με μια ανθρώπινη πραγματικότητα που καθιστά σαφή την αντιστοιχία του θεϊκού στοιχείου –που λύγισε προς τα εμάς και εισχώρησε στη ζωή μας– με αυτό που είμαστε. Αυτή η συνάντηση μου ανοίγει τα μάτια πάνω στον εαυτό μου, αποκαλύπτει τον εαυτό μου, αποδεικνύεται συναφής με αυτό που είμαι: με κάνει να αντιλαμβάνομαι αυτό που είμαι, αυτό που θέλω, διότι μου δίνει να καταλάβω ότι αυτό που κομίζει είναι ακριβώς αυτό που θέλω [...]. Σαν να έλεγε: «Κοίτα [κοίτα!] τι είσαι και μετά πες μου αν εγώ δεν αντιστοιχώ σ' εσένα: μόνο αν δεν γνωρίζεσαι μπορείς να πιστεύεις ότι εγώ δεν σε αντιστοιχώ και να προτιμάς κάτι άλλο που να ορίζει το νόημα του εαυτού σου» [δηλαδή μπορείς να Με χάσεις]» (ό.π., σσ. 111-112). Τέλος, ο Τζιουσάνι μας προειδοποιεί για τον κίνδυνο που διατρέχουμε πάντοτε. Ποιος κίνδυνος; Να νομίζουμε πως μπορούμε να πορευόμαστε αυτόνομα, χωρίς τον πατέρα: «Όσο περνά ο καιρός, εγκυμονεί ο κίνδυνος να διαπαιδαγωγούμαστε όπως ένας υιός, ο οποίος ακολουθεί την πορεία του ανεξάρτητα από τον πατέρα», και έτσι «τα παιδιά δεν είναι πλέον τα παιδιά του πατέρα· είναι προσωρινά μαθητές [παρατηρείστε τι τέλεια περιγραφή: συχνά είμαστε «προσωρινά μαθητές»] για να μπορούν να ενεργούν· όταν μπορούν ενεργούν από μόνοι τους [όπως κι εμείς, που προτιμούμε να πορευτούμε χωρίς τον πατέρα]. [...] Αντιθέτως, εάν είσαι υιός, αναπτύσσεσαι και μεταδίδεις όλο τον νεωτερισμό που έλεγε ο πατέρας. [Σημειώσεις από το προεδρικό Συμβούλιο της Κοινωνίας και Απελευθέρωσης, Μιλάνο, 24 Ιουλίου 1992, οι οποίες διαφυλάσσονται στη γενική Γραμματεία της Κοινωνίας και Απελευθέρωσης, Μιλάνο).

Αυτή είναι η πρόκληση που έχουμε εμπρός μας στην αρχή αυτής της χρονιάς: να έχουμε

εκείνη την τάση που μας επιτρέπει να αντιληφθούμε εκείνη την παρουσία που μας γεννά, εκείνες τις αρχές που νικούν τον μηδενισμό, μια παρουσία τόσο εξαιρετική που μας κάνει να αναρωτιόμαστε: «Ποιος είναι αυτός;».

«Ο Θεός μας αγαπά», δήλωσε πρόσφατα ο πάπας Φραγκίσκος, «μας πλησίασε περισσότερο από όσο μπορούσαμε να φανταστούμε, πήρε τη σάρκα μας για να μας σώσει. Αυτή η αναγγελία είναι η καρδιά της πίστης, πρέπει να προηγείται της κάθε πρωτοβουλίας μας και να την ζωογονεί. Εμείς υπάρχουμε ώστε να καταστήσουμε απτή αυτή την εγγύτητα. Ωστόσο, δεν είναι δυνατόν να αποδείξουμε την εγγύτητα του Θεού δίχως να βιώσουμε πρώτα την εμπειρία της κάθε μέρα...» (Ομιλία προς τους Επισκόπους συμμετέχοντες στο Επιμορφωτικό Σεμινάριο εγκεκριμένο από την Αδελφότητα για τους Επισκόπους και τις Ανατολικές Εκκλησίες, 11 Σεπτεμβρίου 2019). Μόνο αν γίνουμε υιοί και βιώσουμε την εμπειρία πατρότητας μπορούμε να μαρτυρήσουμε το Χριστό ανάμεσα μας και να δώσουμε σ' αυτούς που θα μας συναντήσουν την απάντηση στην έλλειψη νοήματος που κυριαρχεί σήμερα.

Μόνο αν βιώσουμε την εμπειρία πατρότητας μπορούμε να δώσουμε σ' αυτούς που θα μας συναντήσουν την απάντηση στην έλλειψη νοήματος.